

УДК 336.76:674.06

JEL Q17

Резнік Н.П.⁴⁸*Національний університет біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)*<https://orcid.org/0000-0001-9588-5929>**Мартиненко Д.Є.**⁴⁹*Національний університет біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)*

ТЕНДЕНЦІЇ ТОРГІВЛІ ЛІСОМАТЕРІАЛАМИ НА БІРЖОВОМУ ТОВАРНОМУ РИНКУ

У статті проаналізовано сучасний стан розвитку біржового товарного ринку лісоматеріалів, який відіграє ключову роль у зародженні і становленні біржового ринку. Проаналізовано ефективність діяльності біржового товарного ринку лісоматеріалів. Розкрито організаційні заходи функціонування діяльності товарних бірж на ринку лісгосподарської продукції та шляхи оптимізації економічної діяльності лісоматеріалів на товарних біржах.

Ключові слова: аукціонні торги, електронні торги, лісовий ринок, форвардні угоди, лісоматеріали, біржові торги, стандарт біржових товарів.

ТЕНДЕНЦИИ ТОРГОВЛИ ЛЕСОМАТЕРИАЛАМИ НА БИРЖЕВОМ ТОВАРНОМ РЫНКЕ

В статье проанализировано современное состояние развития биржевого товарного рынка лесоматериалов, который играет ключевую роль в зарождении и становлении биржевого рынка. Проанализирована эффективность деятельности биржевого товарного рынка лесоматериалов. Раскрыты организационные мероприятия функционирования деятельности товарных бирж на рынке лесохозяйственной продукции и пути оптимизации экономической деятельности лесоматериалов на товарных биржах.

Ключевые слова: аукционные торги, электронные торги, лесной рынок, форвардные сделки, лесоматериалы, биржевые торги, стандарт биржевых товаров.

THE TREND OF TIMBER TRADE AT THE STOCK MARKET

The article analyzes the current state of development of the stock commodity market of timber products which plays a key role in the emergence and formation of the stockmarket. The efficiency of the stockmarket commodity market is analyzed. The organization almeasure functioning of commodity exchanges on the market of forestry product sandways of improvement the economic activity of timber products on commodity exchanges are revealed.

Keywords: auction tenders, electronic trading, forestry market, forward transactions, timber, stock trading, stock exchange standard.

Актуальність проблеми. Сучасний етап розвитку України характеризується переходом до ринкової економіки, ринкових відносин, активним формуванням

⁴⁸ *Резнік Надія Пертівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри біржової діяльності і торгівлі, Національний університет біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)*

⁴⁹ *Мартиненко Дмитро Єдуардович, магістр, Національний університет біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)*

інфраструктури ринку. У складі цієї інфраструктури одне з основних місць належить товарним біржам. Особливого впливу на біржову ситуація має теперішня економічна криза, що викликана нестабільною політичною ситуацією в країні. Подальший розвиток агросфери неможливий без наявності науково обґрунтованих механізмів збуту лісогосподарської продукції, зокрема без відповідних організацій, які в розвинених країнах стали важливою частиною інфраструктури товарного ринку та без яких немислиме існування ринково орієнтованої економіки. Серед таких організацій важливе місце посідають біржі. Наймасовішого розвитку набули товарні біржі, які є організованим товарним ринком, у межах якого відповідно до встановлених правил здійснюються угоди купівлі-продажу певних видів товарів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні значний внесок у дослідження проблем, що пов'язані з розвитком біржового товарного ринку, зробили такі вчені: М.О. Солодкий, В.П. Горьовий, Б.П. Дмитрук, Р.П. Дудяк, О.В. Лактіонов, Г.Б. Машлій, О.С. Мограб, Л.О. Примостка, П.Т. Саблук, В.К. Савченко, О.М. Сохацька, Г.О. Шевченко, О.М. Шпичак, В.О. Яворська. Разом з тим, у сучасних реаліях становлення та розвитку вітчизняного біржового ринку багато питань щодо його організації і регулювання залишаються недостатньо висвітленими і потребують подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз сучасного стану біржового товарного ринку лісоматеріалів, розгляд ефективності діяльності біржового товарного ринку лісоматеріалів. Запропонувати організаційні заходи функціонування діяльності товарних бірж на ринку лісогосподарської продукції та шляхи підвищення економічної діяльності лісоматеріалів на товарних біржах

Результати дослідження. Існування централізованої постійно діючої біржі необробленої деревини надасть можливість учасникам ринку з різних регіонів України працювати в одному ринковому середовищі та конкурувати між собою. Завдяки значній концентрації попиту і пропозиції біржові котирування об'єктивніше відображають стан ринку. Як результат – замість десятків розпорошених аукціонів з невеликою кількістю покупців та продавців і значним диспаритетом цін – єдиний ринковий та інформаційний простір, який дозволить отримати максимальний фінансовий зиск від реалізації деревини. Під час біржових торгів прямі контакти та можливості змови між продавцями і покупцями майже виключаються. Торговельні операції відбуваються опосередковано, за допомогою брокерів, які зберігають у таємниці всю інформацію, що надійшла від клієнта. Детальна ж інформація про укладені угоди, рівень цін і загальну ситуацію на ринку деревини є доступною для всіх учасників ринку у вигляді, наприклад, котирувального бюлетеня біржі. Біржові торги: постійно діючий єдиний інформаційний і торговельний простір; покупці на внутрішньому ринку; покупці на зовнішньому ринку; підприємства Держлісагентства; інші постійні лісокористувачі. Крім використання торговельних майданчиків, перспективним також є розвиток електронної системи торгів, зокрема через Інтернет, на прикладі товарних бірж у багатьох країнах світу. Створення єдиної системи біржових торгів дозволить об'єднати на одних торгах ресурс усіх підприємств, що зацікавлені в експорті необробленої деревини.

Використовуючи систему біржових торгів, легше вийти на ринки інших країн, підприємці яких часто не ризикують безпосередньо встановлювати торговельні відносини з дрібними виробниками в Україні. Розвиток біржової торгівлі може вивести середні і дрібні підприємства галузі на нові зарубіжні ринки. Система відстеження якості продукції, що виставляється на торги, знижує ризики для іноземних партнерів в отриманні низькоякісної продукції. Адже забезпечення зовнішньоекономічної угоди вимагає ретельного пошуку продавця та перевірки його надійності, визначення та встановлення вигідної ціни, оцінки якості продукції, методу мобілізації ресурсів для фінансування операції, визначення способів поставки і платежу, встановлення способів страхування, урегулювання спорів. Ці та багато інших питань визначаються стандартизованим біржовим контрактом. Збільшення торговельних партій, зменшення ризиків і прозорість

операцій привабить серйозних іноземних покупців і сприятиме укладанню довгострокових угод на взаємовигідних умовах. Розвиток системи біржової торгівлі також можна розглядати як один із методів диверсифікації зовнішньоторговельних зв'язків. Важливою умовою, яку пред'являють до необробленої деревини багатьох розвинених країн, є наявність сертифіката FSC чи його аналога. Біржа, організуючи весь експортний продаж лісу на основі легітимних лісозаготівель, відсікає можливість доступу на зовнішній ринок кримінальної деревини, оскільки межі біржового сертифіката встановлюють пункти ланцюга поставок. Ще однією перевагою учасників біржових торгів є надійність здійснюваних угод.

Для забезпечення виконання зобов'язань за біржовими договорами учасники біржової торгівлі при проведенні розрахунків за біржовими операціями можуть використовувати рахунки біржі. Відповідність товару заявленій якості, його обсяги та основні характеристики спочатку перевіряються співробітниками біржі (за потреби незалежними експертними організаціями) і тільки після цього товар виставляється на торги. Для оформлення біржових угод використовуються стандартизовані форми договорів купівлі продажу, які враховують особливості біржової торгівлі та специфіку біржових товарів, тому створюються умови для полегшення, прискорення і здешевлення торговельних операцій та угод, а також для зниження їх транзакційних витрат. Створення ефективної системи біржових торгів вимагає виконання низки вимог: наявність належно обладнаних торгово-операційних залів, відповідні технічні засоби для незалежного висвітлення інформації, доступ до багатоканального телефонного зв'язку та електронних мереж. Необхідністю є програмне забезпечення для проведення операцій купівлі продажу як у торгових залах, так і електронних мережах з метою відстеження всіх етапів руху товару від продавця до кінцевого споживача. Важливим фактором також є кваліфікація фахівців, що мають достатній досвід роботи у сфері проведення аукціонів і торгів та спроможні надавати інформаційну підтримку з усіх питань біржової торгівлі. Тому найбільш найраціональнішим, на нашу думку, є створення постійно діючих біржових торгів необробленою деревиною на базі однієї з товарних бірж, що нині проводять квартальні аукціони. Вибір біржі має здійснюватися на відкритій конкурсній основі з урахуванням побажань усіх учасників ринку та зацікавлених сторін. При цьому зростає роль державного регулювання, оскільки після конкурсного відбору така біржа перебуватиме у фактично монопольному становищі, що може призвести до необґрунтованого підвищення комісійних виплат.

Головним напрямком використання деревини підприємств Держлісагентства є постачання її на внутрішній ринок. З метою прозорого забезпечення сировиною вітчизняних деревообробних підприємств, Держлісагентство щоквартально проводить аукціонні біржові торги з продажу необроблених лісоматеріалів.

Торгівля круглими лісоматеріалами на внутрішньому ринку України з 2007 р. здійснюється винятково у формі аукціонних торгів. Як нормативного документа, що визначає порядок проведення аукціонних торгів з продажу необробленої деревини, є наказ ГК ЛХУ № 42 від 19.02.2007 року. За формою торги – аукціонні, по суті – біржові.

Аукціони допускають наявність товару, з яким покупці можуть ознайомитися до початку торгів. На діючих же лісових аукціонних торгах здійснюються електронна торгівля, що характерно для біржових торгів.

Уведення обов'язкових аукціонних торгів на необроблену деревину для підприємств Державного агентства лісових ресурсів 2007 року стало першим кроком до вдосконалення механізму реалізації необробленої деревини в Україні. Відкриті аукціони дозволяють установлювати ціни на основі попиту і пропозиції та збільшувати прибутки лісової галузі. Доступність і прозорість торгів дозволяють покупцям повніше використовувати інформацію щодо приводу обсягів пропозиції на ринку, її товарної структури, конкурентного середовища тощо. Тому введення аукціонної торгівлі на необроблену деревину є позитивним явищем як для учасників торговельного процесу, так і для

державного бюджету. Обсяг угод на товарних біржах для лісоматеріалів постійно зростає. Це зумовлює те, що попит на необроблену деревину, лісоматеріали та вироби з деревини збільшується і, порівнюючи з 2009 роком, коли обсяг угод становив 27,7 млн. грн у же 2017 року обсяг біржових угод був 2094,8 млн. грн. Проте така оптимістична статистика, на думку фахівців, не відображає дійсної ситуації біржової діяльності. На їхнє переконання, щорічне зростання ринку відбувається не за рахунок підвищення активності торгів, а завдяки стрімкому подорожчанню товарів.

Таблиця 1

Результати пройдених аукціонів з продажу необробленої деревини (2017 р.)

Області	Продано на аукціоні сосни, т.м ³	Продано на аукціоні дуба, т.м ³	Продано на аукціоні ялини, т.м ³	Продано на аукціоні ялиці, т.м ³
Вінницька	1,39	8,15	0,18	-
Волинська	19,06	2,61	1,20	-
Житомирська	39,75	7,28	0,71	-
Закарпатська	-	1,21	55,94	0,89
Івано-Франківська	-	1,10	52,41	14,19
Київська	36,22	3,55	0,08	-
Кіровоградська	0,24	3,53	-	-
Львівська	1,87	2,03	8,06	3,37
Полтавська	21,69	1,13	-	-
Рівенська	66,40	2,04	-	-
Сумська	10,76	5,08	-	-
Тернопільська	0,35	1,44	0,03	-
Харківська	9,86	1,24	-	-
Хмельницька	13,90	4,18	-	-
Черкаська	13,11	10,32	-	-
Чернівецька	-	1,17	1,15	5,40
Чернігівська	64,34	1,27	-	-
Всього:	298,93	57,30	121,10	23,85

В Україні ліси розташовані нерівномірно в різних природних зонах і перебувають у державній власності, але в управлінні різних відомств. Найпотужнішою потужною лісовою галуззю України є такі області, як; Івано-Франківська, Львівська, Закарпатська, Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Рівенська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська. Найбільше аукціонних торгів припадає саме на ці області де проходить найбільше торгів з лісоматеріалів і необробленої деревини.

Дані таблиці 1 свідчать про те, що 2017 року було реалізовано необробленої деревини на аукціоні 501,18 т. м³. Розглядаючи експорт деревини можна вважати, що саме 90% угод було укладено саме на аукціонних торгах.

За даними Державного комітету статистики України, лісова продукція характеризується щорічним зростанням. Унаслідок несприятливої ринкової кон'юнктури, нез'ясованості сировинного питання (головною проблемою, як і раніше залишається забезпечення підприємств сировиною – деревиною. В Україні, використовується абсолютно весь природний річний приріст деревини близько 14 млн куб. м на рік. Існує також монополія держлісгоспів на лісові ресурси, що не повною мірою дозволяє використовувати позитиви аукціонної форми їх придбання) і наслідків економічної кризи,

спостерігається спад обсягів виробництва на 10% і зменшення частки в загальному обсязі продукції, виробленої промисловістю від 0,8% до 0,7%.

Виробництво обсягів лісопродукції продукції виглядає так: якщо протягом 2009–2017 рр. продаж аукціонних угод стабільно зростає, то характеризуючи цей ринок як привабливий для ведення успішного бізнесу, уже за результатами 2017 р. спостерігається його збільшення як в абсолютному розмірі, так і частки цього виду продукції в загальному обсязі виробленої продукції промисловістю. Обсяги реалізації продукції необхідно зарахувати як стабільну ситуацію на споживчому ринку. Однією із характерних ознак деревообробної промисловості є домінування імпорту в цій галузі (передусім у виробництві меблів і твердопаливних брикетів), що є фактором стримування розвитку національного виробника.

Аукціонна торгівля лісогосподарською продукцією, порівняно з біржовою торгівлею фінансовими інструментами, набула значно менших обсягів і становила лише 5% у структурі всієї світової біржової торгівлі.

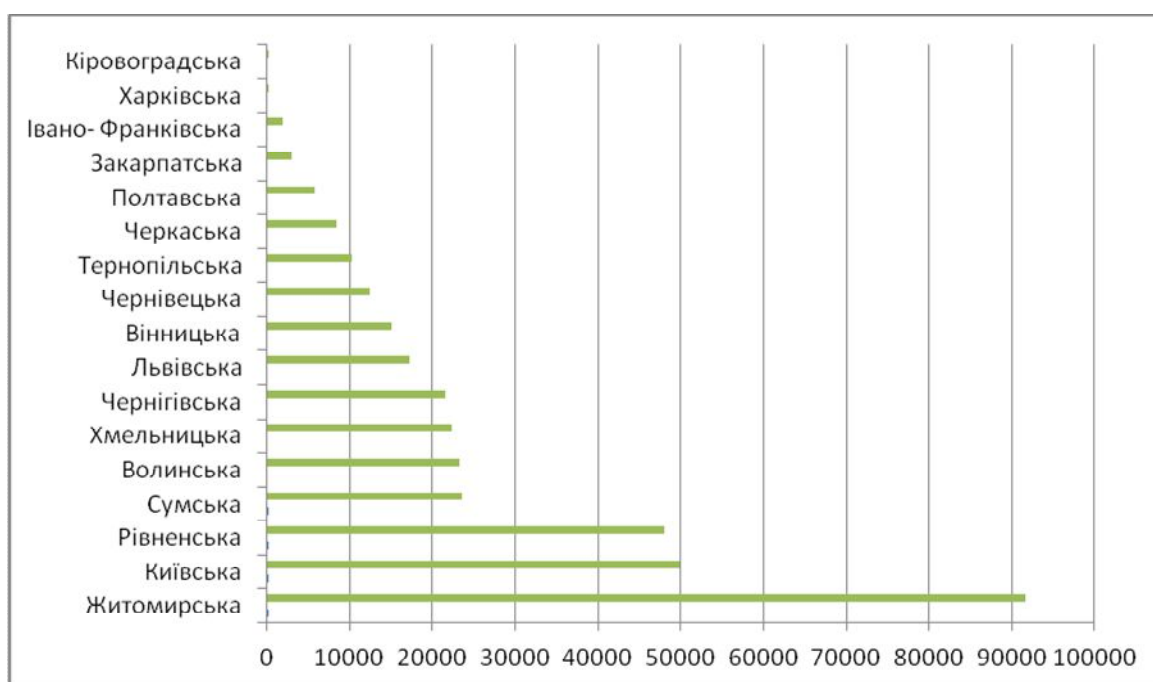

Рис.1. Обсяги заготівлі деревини в областях, куб. м

Разом з тим, статистичні дані свідчать про збереження тенденцій зростання щорічної біржової торгівлі лісогосподарською продукцією, основним чинником якої є збільшення попиту і пропозиції на світових товарних ринках. Сучасна біржова діяльність у світовій практиці дозволяє, завдяки функціям хеджування та спекуляції забезпечити цінове прогнозування розвитку аграрних ринків. Такого стану можна досягти лише завдяки використанню строкових біржових контрактів – форвардів та опціонів учасниками аграрних ринків, що допомагає їм ефективно планувати свої майбутні програми та прибутки.

Біржові торги дозволяють учасникам ринку укладати договори купівлі – продажу на постійній, безперервній основі в будь-який час, до того ж немає потреби у фізичній присутності на торгах як покупців, так і продавців. Відповідні повноваження сторонами делегуються акредитованим брокерам, які здійснюють операції купівлі продажу у встановлених клієнтом діапазонах цін. Наявність такого діапазону додатково стимулює брокерів здійснювати біржові операції лише за максимально сприятливих для замовника цін. Перехід до єдиної біржової системи торгів дозволить з'ясувати питання прозорого формування стартової та ринкової ціни на деревину, оскільки необроблена деревина залишається на біржових торгах до моменту її реалізації. У разі непридбання певного лоту

деревини існує можливість зниження його початкової вартості відповідно до кроку біржового аукціону. Встановлюються реальні ринкові ціни на товар, що формуються на основі попиту і пропозиції під час біржових торгів залежно від ринкової кон'юнктури.

Слід надавати значення активізації біржової торгівлі на лісогосподарську продукцію, адже формування конкурентоспроможного виробництва неможливе без формування повноцінної та ефективної інфраструктури ринку. Насамперед біржова торгівля є основним інститутом контрактації, що визначає угоди між покупцем і постачальником. Контракти варто розглядати як правила, які структурують у часі та просторі відносини між двома або більше економічними суб'єктами на основі специфікації обмінюваних прав і зобов'язань відповідно до досягнутої між ними угоди. Інститути контрактації, разом з правами власності, є базовими в інституційній структурі будь-якої економічної системи. Стримуючим фактором розвитку є те, що в економічній системі України продовжують зберігатися традиції і норми, притаманні командно-адміністративній системі. Це і норма підпорядкування, норма невиконання зобов'язань, норма простого утилітаризму, тобто прагнення індивіда максимізувати свою корисність поза зв'язком зі своєю продуктивною діяльністю.

Нині, нерідкою є ситуація, коли одні закони суперечать іншим, і не всі відносини між економічними суб'єктами закріплено законодавчо. Усе це в сукупності стримує розвиток біржової торгівлі, і не стимулює сільськогосподарських товаровиробників до постійної співпраці з біржами.

Обсяги реалізації лісогосподарської продукції не дають змоги вестимову проте, що в Україні існує чітко організована, динамічна та постійно удосконалювана система правових, організаційних і фінансово-економічних механізмів, що регулюють відносини на сучасному біржовому ринку.

Аналізуючи середньозважені ціни які склалися на аукціонах товарних бірж, провідне місце, за угодами посідає дуб, а саме: за перший сорт із ціною 1402 гривні за метр кубічний деревини грулого сортименту, а найнижче – ялиця 3 сорту з ціною 428 гривень за метр кубічний деревини круглого сортименту.

Актуальною проблемою нині є реформування лісового господарства та перехід державного сектору на ринкові засади, виникає доцільність створення ринку лісових ресурсів як діючого механізму, який у подальшому буде регулювати та встановлювати об'єктивні ціни на лісопродукцію і стимулювати лісогосподарське виробництво. Актуальність переходу лісового господарства до системи ринкових відносин ускладнюється, з одного боку, браком реальної еколого-економічної оцінки лісових ресурсів, а з другого – браку приватного сектора, здатного створити конкуренцію державному. Нині ціни на продукти і корисні природні властивості лісу є значно занижені, що стримує темпи розвитку лісогосподарського виробництва та перехід галузі на нові форми господарювання. Так, нам відома гостра проблема недосконалості фінансових механізмів регулювання діяльності лісового господарства що призводить до безконтрольності, хабарництва, корупції та, як наслідок, до зростання обсягів тіньового капіталу. Крім того, доцільно зазначити, що ліс на пні значно при вищій якості деревини. Отже ринкова ціна деревини в Україні становить у середньому понад 200–250 грн/м³, у Європі 1000–1300 грн/м³. Іншим проблемним питанням постає недосконалисть законодавства та системи ціноутворення (оцінки лісових ресурсів) цю, призводить до того, що лісові господарства, які протягом 80–100 років вирощують високоякісну деревину, насправді отримують мізерні кошти та залишаються збитковими, а зовсім сторонні люди отримують високі прибутки, не беручи при цьому ніякої участі у вирощуванні лісу, а просто привласнюючи плоди чужої праці. З огляду на вищенаведене впливає, що нині лісове господарство добровільно віддає власний прибуток у руки приватним лісозаготівельникам. Різниця між попенною платою 12–16 грн/м³ і ринковою ціною 200–250 грн/м³ становить 190–230 грн., які не доотримує лісове господарство з 1 м³ деревини. Така велика різниця між таксовою та ринковою ціною пояснюється тим, що

попит на деревину постійно зростає, ціни на матеріали-замінники деревини досить високі, а в деяких випадках їй немає заміни. Тому ринкова ціна на деревину в перспективі буде зростати. Через те, що в таксову ціну закладені лише затрати на вирощування лісу (які в загальному балансі становлять близько 5%), сума необхідних нагромаджень для розширеного відновлення лісових ресурсів і сума диференційного доходу, то відповідно таксова ціна деревини на пні становить лише 2–7% від ринкової ціни. Упродовж 70-х років лісові ресурси виступали як "дарове благо" природи, ціна на них була суто символічною, що і обумовлювало їх нераціональне використання. На зрубках залишалася невикористаною тонкомірною деревина, а інші ресурси деревного походження (кора, гілля, сучки, корені) просто спалювались або перегнивали на лісосіці. Побічні продукти лісу заготовлялися населенням (25–30%), промислові заготівлі лісгоспами мали незначні обсяги – 17–20% від доступних для використання ресурсів. Лісові ресурси сприймалися як швидко відновлювані і розумілися як майже невичерпні, в основу їх оцінки був покладений затратний підхід. Про недосконалість затратного підходу, який лежить в основі такс, для оцінки лісових ресурсів ведуть мову сучасні економісти та доводять необхідність і доцільність оцінювати лісові ресурси на основі рентного підходу. Для розвитку цього питання ми пропонуємо оцінювати лісові ресурси за допомогою еколого-економічної оцінки. Еколого-економічний підхід до оцінки лісових ресурсів – це системний підхід, який оцінює в комплексі всю сукупність ресурсів, а також враховує екологічний та динамічний стан оцінюваної системи.

Також доцільно зазначити, що реформування лісового господарства неможливе без створення ринку лісопродукції. Через це і створення ринку неможливе без визначення продукції лісгосподарського виробництва, яка буде на ньому представлена.

Більшість обласних управлінь лісового господарства організовували продаж необробленої деревини на спеціалізованих аукціонах. Застосування аукціонних торгів не є оптимальним ринковим механізмом для забезпечення ефективного продажу необробленої деревини. Згідно зі класичними канонами, на аукціонах продають унікальні речі, з них: картини, коштовності, цінні іменні речі, нерухомість, земельні ділянки тощо. При цьому використовується "жорстка" регламентація аукціонних торгів. На аукціоні може продаватись тільки той лот, на купівлю якого попередньо подали заявки як мінімум два покупці. Під час аукціонних торгів початкова ціна на лот може лише зростати і якщо вона є завищеною, апріорі унеможлиблюється продаж такого лоту через брак інструменту зниження ціни.

За таких умов найчастіше пропозиція і попит не знаходять один одного і, як наслідок, не відбувається формування ринкової ціни щодо більшості товарних позицій. Відкритість інформації аукціонних торгів в умовах заздалегідь сформованого стабільного ринку покупців (лісопереробних підприємств) дозволяє останнім у багатьох випадках здійснювати штучний розподіл заявлених на продаж лотів і так запобігати збільшенню ціни товару під час аукціонних торгів навіть за умови продажу дефіцитної продукції.

Наслідком непристосованості механізму аукціонних торгів до продажу такого специфічного товару, як необроблена деревина, є низька результативність аукціонів з продажу необробленої деревини та неможливість формування за їх результатами реальних ринкових цін на окремі види продукції лісового господарства.

Аукціонні торги з продажу необробленої деревини проводилися лише раз на квартал, тоді як протягом іншого часу продовжувався звичайний продаж на так званому "вільному ринку". І, як наслідок, помітних змін на ринку продажу необробленої деревини в напрямку його прозорості не відбувало. Лісгосподарські підприємства виставляли на аукціонні торги свою продукцію за завищеними цінами, а продаж за "прямими" договорами проводять за значно нижчими цінами. Після такого "стимулювання" традиційних схем, керівники лісгосподарських підприємств в один голос заявляють, що на аукціонах продаються дуже малі обсяги їх продукції, а сам спосіб аукціонного продажу є занадто складним для них і їхніх клієнтів.

Суттєвими перевагами біржових торгів по відношенню до аукціонних є:

- регулярність проведення біржових сесій при наявності навіть одного покупця на конкретний товар;
- можливість зміни під час торгів початкової ціни товару як у бік її збільшення, так і зменшення, що суттєво сприятиме підвищенню результативності торгів і формуванню ринкової ціни;
- біржове котирування цін на продукцію, яка виставляється на продаж, тобто “приведення” заявлених стартових цін до реальних на біржовому ринку;
- відсутність на торгах як продавця товару, так і його потенційного покупця. Відповідні повноваження сторонами делегуються акредитованим на товарній біржі брокерам, які діють на підставі доручень клієнтів.

При визначенні умов продажу (придбання) товару продавець (покупець) в договорі-дорученні брокеру позначатиме не фіксовану ціну товару, а ціновий діапазон, у межах якого може бути здійснена відповідна операція. Закладений в такий договір механізм стимулювання брокера забезпечуватиме виконання отриманого ним завдання на максимально сприятливих для замовника цінових умовах.

Постійні лісокористувачі, зокрема підприємства обласних управлінь лісового та мисливського господарства України, зацікавлені в продажу деревини на конкурсних засадах, що буде сприяти формуванню оптимальних ринково обумовлених цін на продукцію лісозаготівлі. Хоча вони вказують на значні недоліки в механізмі проведення аукціонів з продажу необробленої деревини. Як варіант подальшого вдосконалення конкурсного продажу лісоматеріалів необроблених круглих вони розглядають трансформацію чинних аукціонів в інтернет-аукціони. Досвід проведення таких аукціонів має Республіка Білорусь. Однак механізм їх застосування і проведення потрібно, на думку спеціалістів, адаптувати для України. Загальні аукціонні торги можна проводити як постійно діючі (раз на тиждень) інтернет-аукціони. Щодо деревообробних підприємств, які закупають сировину на понад 5 тис. м³ за квартал для виробництва фанери та плит, то для них потрібно проводити централізовано спеціалізовані аукціонні торги не частіше 1 разу на квартал. Фахівці лісового господарства, представники наукових кіл та працівники товарних бірж сходяться на думці, що конкурсний продаж продукції лісозаготівель, зокрема і необробленої деревини, є перспективним і доцільним у ринкових умовах господарювання, однак потрібно істотно вдосконалити і допрацювати його механізм, а також принципи і методи проведення конкурсної реалізації необробленої деревини для недопущення зловживань і забезпечення формування реальних ринково обумовлених цін на продукцію лісозаготівель.

Висновки. Проведений аналіз щодо діяльності біржового товарного ринку в Україні свідчить про існування низу проблем щодо діяльності товарних бірж, а саме:

- відсутність безперервного, постійно діючого механізму виявлення цін на внутрішньому біржовому аграрному ринку. Причина – небажання товаровиробників (реформованих господарств і фермерів) декларувати завдяки реалізації на прозорому ринку обсяги й ціни реалізації виробленої ними продукції;
- відсутність прозорих правил його роботи та скоординованих дій бірж, офіційної інформації про їх діяльність і формування експортних партій на позабіржовому ринку, що не дозволяє сформувати реальну ціну на сільськогосподарську продукцію;
- залучення до відкритих публічних торгів широкого кола товаровиробників, комерційних структур, посередницьких фірм, які працюють за прямими договорами і цінами, які «відрізняються» від ринкових.

Основними завданнями біржових торгів необробленою деревиною в Україні мають стати вдосконалення механізму державного регулювання у сфері внутрішньої та зовнішньої торгівлі деревиною, розвиток організованого оптового ринку через забезпечення рівноправного доступу на ринок усіх суб'єктів господарювання, сприяння здоровій конкуренції і визначення діапазону цін, забезпечення прозорості торговельних

операцій та створення економічних стимулів для учасників ринку. Існування єдиної системи біржових торгів дозволить створити найсприятливіші умови для укладання торговельних угод і надавати учасникам торгів гарантії щодо їхнього виконання, встановлювати єдині правила імпорту й експорту товарів, запобігати проникненню на ринок нелегальних товарів, виключити бартер і зайві посередницькі ланки, серед іншого і в зовнішньоторговельних операціях.

Література

1. Горіхівський О.І. Експорт-імпорт продукції лісопромислового виробництва в Україні / О.І. Горохівський, М.А. Пехота // Економіка АПК. – 2010. – №3. – С. 30–35. FAOSTAT 2012 forestrydatabase. <http://faostat.fao.or>
2. Асоціація біржові та електронні майданчи-ки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.aeaep.com.ua
3. Державне агентство лісових ресурсів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.dklg.kmu.ua.
4. Держкомлігосп України [Електронний ре-сурс]. – Режим доступу: www.cipets.kiev.ua.
5. Біржова справа ф'ючерс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://posibnyky.vntu.edu.ua/b_s/4.htm.
6. Світовий ринок лісу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.djammssveitin.tk/svtovoy.html>
7. Український лісовод [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lesovod.org.ua/node/433>
8. Баланс торгівлі у лісовому господарстві України [Електронний ресурс]. –/ Режим доступу: <http://ecoclubua.com/2016/04/balans-torhivli-ta-ohorony-dovkilliya>.
9. Тенденції на ринку лісових товарів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://assomebli.wordpress.com/2012/11/26/%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97-%D0%BD%D0%B0-%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D1%83-%D0%BB%D1%96%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85-%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%96%D0%B2-2011-2013/>
10. Реформування Лісового господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/NT1425.html

References

1. Horikhivskiy O.I. Eksport-import produktsii lisopromyslovoho vyrobnytstva v Ukraini / O.I. Horokhivskiy, M.A. Piekhota // Ekonomika APK. – 2010. – №3. – S. 30–35. FAOSTAT 2012 forestrydatabase. <http://faostat.fao.or>
2. Asotsiatsiia birzhovi ta elektronni maidanchy-ky [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: www.aeaep.com.ua
3. Derzhavne ahentstvo lisovykh resursiv Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: www.dklg.kmu.ua.
4. Derzhkomlishosp Ukrainy [Elektronnyi re-surs]. – Rezhym dostupu: www.cipets.kiev.ua.
5. Birzhova sprava fiuchers [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://posibnyky.vntu.edu.ua/b_s/4.htm.
6. Svitoviy rynok lisu [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.djammssveitin.tk/svtovoy.html>
7. Ukrainskyi lisovod [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.lesovod.org.ua/node/433>
8. Balans torhivli u lisovomu hospodarstvi Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://ecoclubua.com/2016/04/balans-torhivli-ta-ohorony-dovkilliya>.
9. Tendentsii na rynku lisovykh tovariv [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu:

<https://assomebli.wordpress.com/2012/11/26/%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97-%D0%BD%D0%B0-%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D1%83-%D0%BB%D1%96%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85-%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%96%D0%B2-2011-2013/>

10. Reformuvannia Lisovoho hospodarstva Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/NT1425.html

AUTHOR'S ABSTRACT

JEL Q17

Reznik N.⁵⁰

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0001-9588-5929>

E-mail: nadya-reznik@ukr.net

Martynenko D.⁵¹

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

THE TREND OF TIMBER TRADE AT THE STOCK MARKET

Objective. The purpose of the article is to analyze the current state of the commodity market of timber products, to consider the efficiency of the stock market commodity market. To propose organizational measures of functioning of commodity exchanges on the market of forestry products and ways to increase the economic activity of timber products on commodity exchanges.

Methods. In this study, we use analytical and statistical methods, first of all to determine the impact of national markets of different countries on the world market of timber.

Results. The existence of a centralized permanent stock exchange of unprocessed timber will enable market participants from different regions of Ukraine to work in one market environment and compete with each other. Due to the considerable concentration of supply and demand, stock quotes more objectively reflect the state of the market. As a result, instead of dozens of scattered auctions with a small number of buyers and sellers and a significant price disparity, the only market and information space that will allow you to obtain the maximum financial gain from the sale of wood.

Scientific novelty. Using the exchange trading system, it is easier to enter the markets of other countries, entrepreneurs who often do not risk the direct establishment of trade relations with small producers in Ukraine. The development of stock trading can bring the medium and small enterprises of the industry into new foreign markets. The system of product quality tracking put up for auction reduces the risks for foreign partners in obtaining low-quality products. After all, the provision of a foreign economic agreement requires a thorough search for the seller and verification of its reliability, determination and establishment of favorable prices,

⁵⁰ *Reznik Nadiya, Doctor in Economics, Professor, Head of Exchange Activities and Trade Department, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine)*

⁵¹ *Martynenko Dmytro, Master, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine)*

product quality assessment, resource mobilization method for transaction financing, determination of delivery and payment methods, establishment of insurance methods, settlement of disputes.

Practical significance. The main tasks of the wholesale trade in raw wood in Ukraine should be to improve the mechanism of state regulation in the field of domestic and foreign timber trade, the development of an organized wholesale market through ensuring equal access to the market of all business entities, promoting healthy competition and defining a range of prices, ensuring transparency of trading operations and creating economic incentives for market participants. The existence of a single system of exchange trading will create the most favorable conditions for concluding trade agreements and provide tenderers with guarantees on their implementation, establish uniform rules for import and export of goods, prevent the penetration of illegal goods into the market, eliminate barter and superfluous intermediary links, including in foreign trade operations.